

CONSEIL DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

SESSION ORDINAIRE 1997-1998

27 MAI 1998

PROPOSITION D'ORDONNANCE

**relative aux taux d'imposition
et exonérations des droits
de succession et de mutation par décès
applicables aux cohabitants légaux**

(déposée par
Mmes Françoise DUPUIS (F),
Anne-Sylvie MOUZON (F),
MM. Mahfoudh ROMDHANI (F),
Willy DECOURTY (F))

Développements

I. Considérations générales

Il existe de plus en plus de couples qui, pour des raisons diverses, ne peuvent ou ne désirent pas se marier tout en souhaitant néanmoins que leur relation soit reconnue et respectée. Ce souhait répond à une évolution des mentalités. Nombreux sont ceux et celles qui refusent que l'institution du mariage (tant civil que religieux) soit l'acte obligé qui officialise – à l'exclusion de tout autre – les sentiments et la volonté réciproques de vivre ensemble et de fonder un foyer. En outre, les couples homosexuels sont exclus du mariage et n'ont donc aucune alternative.

Pour l'essentiel, la réponse législative à cette aspiration légitime ne relève pas des compétences des Régions mais bien des autorités fédérales, lesquelles viennent d'ailleurs de prendre une initiative en ce sens par l'adoption de la proposition de loi instaurant la cohabitation légale (Doc. parl., Chambre, 170/9-95/96).

Il est toutefois un domaine où seules les Régions sont compétentes, celui des taux et exonérations des droits de succession et de mutation par décès. En effet, suivant l'ar-

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE RAAD

GEWONE ZITTING 1997-1998

27 MEI 1998

VOORSTEL VAN ORDONNANTIE

**betreffende de aanslagvoeten
en de vrijstellingen van successierechten
en het recht van overgang bij overlijden die
toepasbaar zijn op de wettelijk samenwonenden**

(ingediend door
mevrouw Françoise DUPUIS (F),
mevrouw Anne-Sylvie MOUZON (F),
de heren Mahfoudh ROMDHANI (F),
Willy DECOURTY (F))

Toelichting

I. Algemene overwegingen

Er bestaan hoe langer hoe meer koppels die om uiteenlopende redenen niet in de mogelijkheid zijn of niet wensen te trouwen, maar er toch naar verlangen dat hun relatie wordt erkend en eerbiedigd. Deze wens is een uiting van een mentaliteitswijziging. Velen weigeren het huwelijk (zowel het burgerlijk als het kerkelijk huwelijk) als verplichte handeling die – met uitsluiting van enige andere – de gevoelens en de wederzijdse wens tot samenleven en een gezin te stichten officieel bekrachtigt. Bovendien worden homoseksuele koppels uitgesloten van het huwelijk en hebben zij dus geen enkel alternatief.

In wezen valt het wetgevende antwoord op dit gerechtvaardigd streven niet onder de bevoegdheid van de Gewesten maar wel van de federale overheid die trouwens zopas een initiatief in die zin genomen heeft door een voorstel van wet tot invoering van de wettelijke samenwoning goed te keuren (Gedr.St., Kamer, 170/9-95/96).

Er is nochtans een aangelegenheid waarvoor de Gewesten wel bevoegd zijn, namelijk die van de aanslagvoeten en de vrijstellingen van het successierecht en het recht van

ticle 3, alinéa 1er, 4°, de la loi spéciale du 16 janvier 1989 relative au financement des Communautés et des Régions, les droits de succession et de mutation par décès sont des impôts régionaux. Suivant l'article 4, § 2, de la même loi spéciale, les Régions peuvent modifier le taux d'imposition et les exonérations de ces droits. Suivant l'article 5, § 2, 4°, de la même loi spéciale, les droits de succession et de mutation par décès sont localisés, pour les droits de succession, à l'endroit où la succession est ouverte et, pour les droits de mutation par décès, dans la Région où les biens sont situés ou, s'ils sont situés dans plusieurs Régions, dans celle à laquelle appartient le bureau de perception dans le ressort duquel se trouve la partie des biens qui présente le revenu cadastral le plus élevé.

La proposition d'ordonnance vise à modifier les taux et exonérations des droits de succession et de mutation par décès applicables aux couples non mariés, qu'ils soient hétérosexuels ou homosexuels, en leur appliquant les taux et exonérations applicables entre époux au lieu de ceux applicables aux redevables autres que les ayants droits en ligne directe, les époux, les frères et sœurs, les oncles ou tantes et neveux ou nièces.

Ce faisant, la proposition d'ordonnance demeure dans la sphère des compétences de la Région. Elle ne modifie en rien les règles de dévolution successorale et de mutation par décès. Il s'ensuit que si le défunt n'a pas légué tout ou partie de ses biens au cohabitant légal survivant, l'ordonnance proposée n'aura pas matière à s'appliquer. L'ordonnance proposée ne modifie pas davantage la matière imposable ni les procédures. Il s'ensuit, par exemple, que l'assimilation des cohabitants légaux aux époux ne vaut pas pour l'application des articles 5, 6 et 8, alinéa 4, du Code des droits de succession.

L'estimation de l'impact budgétaire et financier de l'ordonnance proposée est malaisée car le rendement des droits de succession est difficile à évaluer en soi. En outre, nous ne disposons pas de statistiques précises du nombre de cohabitants non mariés autres que les couples formés entre frères ou sœurs, oncles et neveux ou nièces, tantes et neveux ou nièces, père et fille ou fils et mère et fille ou fils. Les statistiques INS au 01/01/1997 recensent toutefois en Région bruxelloise 7.311 personnes de référence vivant sans conjoint mais avec enfant(s) et avec une personne non apparentée, ainsi que 11.883 personnes de référence vivant sans conjoint et sans enfant avec une personne non apparentée. Au reste, est-il bien justifié que les recettes fiscales augmentent du seul fait qu'une partie des couples d'antan ne se marient plus aujourd'hui?

overgang bij overlijden. Volgens artikel 3, eerste lid, 4°, van de bijzondere wet van 16 januari 1998 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten zijn het successierecht en het recht van overgang bij overlijden gewestelijke belastingen. Volgens artikel 4, § 2 van diezelfde bijzondere wet zijn de Gewesten bevoegd om de aanslagvoet en de vrijstellingen van die rechten te wijzigen. Volgens het successierecht en het recht van overgang bij overlijden, respectievelijk gelokaliseerd op de plaats waar de nalatenschap openvalt en in het Gewest waar de goederen gelegen zijn, of indien zij gelegen zijn in meerdere Gewesten, in het Gewest waartoe het ontvangstkantoor behoort in wiens ambtsgebied het deel van de goederen met het hoogste kadastraal inkomen gelegen is.

Dit voorstel van ordonnantie strekt ertoe de aanslagvoeten en de vrijstellingen van het successierecht en het recht van overgang bij overlijden die van toepassing zijn op ongehuwde koppels, onverschillig of die nu hetero- of homoseksueel zijn, zo te wijzigen dat de aanslagvoeten en vrijstellingen die gelden tussen echtgenoten op hen van toepassing worden in plaats van die welke van toepassing zijn op andere personen dan de rechtverkrijgenden in rechte lijn, de echtgenoten, de broers en zusters, ooms of tantes en neven of nichten.

Hierdoor blijft men met het voorstel van ordonnantie binnen de perken van de gewestelijke bevoegdheden. Het wijzigt geenszins de regels betreffende de erfopvolging en de overgang bij overlijden. Hieruit volgt dat, als de erflater zijn goederen niet gedeeltelijk of volledig heeft vermaakt aan de langstlevende wettelijk samenwonende, de voorgestelde ordonnantie geen toepassing vindt. De voorgestelde ordonnantie wijzigt evenmin het belastingobject en de procedures. Hieruit volgt bijvoorbeeld dat de gelijkstelling van de wettelijk samenwonenden met de echtgenoten niet geldt voor de toepassing van de artikelen 5, 6 en 8, vierde lid van het Wetboek der Successierechten.

De gevolgen van de ordonnantie voor de begroting en de financiële gevolgen zijn moeilijk in te schatten omdat de opbrengst van de successierechten op zich al moeilijk te ramen is. Bovendien beschikken we niet over precieze statistieken betreffende het aantal andere ongehuwde samenwonenden dan de broers of zussen, ooms en neven of nichten, tantes en neven of nichten, vader en dochter of zoon en moeder en dochter of zoon die samenwonen. Volgens de statistieken van het NIS van 1 januari 1997 telt het Brussels Gewest 7.311 alleenstaanden die met kind(eren) en met een niet-verwante persoon samenleven, alsmede 11.883 alleenstaanden zonder kind die met een niet-verwante persoon samenleven. Is het voor het overige verantwoord dat de belastingopbrengsten toenemen, alleen al omdat een deel van de toenmalige koppels vandaag niet meer in het huwelijk treden?

II. Commentaire des articles

Article 1er

Cet article n'appelle pas de commentaire particulier.

Article 2

1. Numérotation des chapitre et articles insérés dans le Code

Afin de ne pas compliquer inutilement la lecture du Code, les dispositions proposées sont regroupées dans un nouveau chapitre VIIbis propre à la Région de Bruxelles-Capitale. Ce chapitre suit les chapitres VI (tarifs) et VII (exemptions et réductions) dont il modifie le contenu en ce qui concerne les cohabitants légaux domiciliés dans la Région bruxelloise. Il contient un article 60ter et un article 60quater, tenant compte de ce qu'un article 60bis a déjà été inséré au chapitre VII par le décret de la Région flamande du 20 décembre 1996.

Cette façon de faire évite de devoir compléter les articles 48, 48-2, 50, 51, 52-2, 54 et 56 par des dispositions particulières à la Région de Bruxelles-Capitale, s'ajoutant aux dispositions particulières à la Région flamande.

2. Article 60ter : définition des redevables

Sont visés :

- les couples avec ou sans enfants : ce qui exclut les cohabitants d'une communauté plus nombreuse;
- domiciliés dans la Région de Bruxelles-Capitale : ce qui exclut les couples domiciliés à l'étranger ou dans une autre Région, même si les droits sont localisés en Région bruxelloise en vertu de l'article 5, § 2, 4°, de la loi spéciale du 16 janvier 1989;
- à l'exclusion des couples formés entre frères et/ou entre sœurs (lesquels restent assujettis aux taux fixés au tableau II, première colonne, de l'article 48), entre oncle et neveu ou nièce ou entre tante et neveu ou nièce (lesquels restent assujettis aux taux fixés au tableau II, deuxième colonne, de l'article 48), ainsi qu'entre père et fils ou fille ou entre mère et fils ou fille (lesquels sont assujettis aux mêmes taux qu'entre époux mais ne sont pas assimilés aux époux en ce qui concerne les articles 48-2, 50, 51, 52-2, 54 et 56, alinéa 2); cette précision s'impose dès lors que les articles 1475 à 1479 du Code civil insérés par la proposition de loi instaurant la cohabitation légale, n'excluent pas que de tels couples puissent faire une déclaration de cohabitation légale;

II. Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen bijzondere commentaar.

Artikel 2

1. Nummering van de hoofdstukken en artikelen die in het Wetboek worden ingevoegd

Om de inrichting van het Wetboek niet nodeloos ingewikkeld te maken, worden de voorgestelde bepalingen samengebracht in een nieuw hoofdstuk VIIbis, dat alleen betrekking heeft op het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit hoofdstuk volgt op hoofdstuk VI (tarieven) en hoofdstuk VII (vrijstellingen en verminderingen), waarvan het de inhoud wijzigt voor de wettelijk samenwonenden die in het Brussels Gewest wonen. Het bevat een artikel 60ter en een artikel 60quater, rekening houdend met het feit dat het Vlaams decreet van 20 december 1996 in hoofdstuk VII al een artikel 60bis heeft ingevoegd.

Hierdoor wordt vermeden dat de artikelen 48, 48-2, 50, 51, 52-2, 54 en 56 moeten worden aangevuld met bijzondere bepalingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naast de bijzondere bepalingen voor het Vlaamse Gewest.

2. Artikel 60ter: definitie van de belastingplichtigen

Bedoeld worden:

- de koppels met of zonder kinderen, wat de samenwonenden van een talrijkere gemeenschap uitsluit;
- die hun woonplaats hebben in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wat de in het buitenland of in een ander Gewest wonende koppels uitsluit, ook al worden de rechten gelokaliseerd in het Brussels Gewest krachtens artikel 5, §2, 4° van de bijzondere wet van 16 januari 1989;
- met uitsluiting van de koppels van broers en/of zussen (voor wie de tarieven vastgesteld in tabel II, eerste kolom, van artikel 48 blijven gelden), van oom en neef of nicht of van tante en neef of nicht (voor wie de tarieven in tabel II, tweede kolom, van artikel 48 blijven gelden), alsmede van vader en zoon of dochter of van moeder en zoon of dochter (voor wie dezelfde tarieven blijven gelden als tussen echtgenoten maar die niet met echtgenoten worden gelijkgesteld wat de artikel 48, 48-2, 50, 51, 52-2, 54 en 56, twee lid betreft); deze precisering is nodig omdat de artikelen 1475 tot 1479 van het Burgerlijk Wetboek, die ingevoegd zijn bij wege van het voorstel van wet tot invoering van de wettelijke samenwoning, niet uitsluiten dat dergelijke koppels een verklaring van wettelijke samenwoning kunnen afleggen;

— qui ont fait une déclaration de cohabitation légale conformément aux articles 1475 à 1479 du Code civil.

3. *Article 60quater : assimilation des cohabitants légaux aux époux*

Les cohabitants légaux définis à l'article 60ter sont assimilés aux époux pour tout ce qui concerne les taux et exonérations fixés aux chapitres VI et VII.

Il s'ensuit que les taux applicables en vertu de l'article 48 sont ceux du tableau I, ou ceux de l'article 48-2 lorsque la part recueillie par le cohabitant légal survivant dépasse 10 millions et se compose d'avoirs investis à titre professionnel par le défunt ou son cohabitant légal dans une entreprise exploitée personnellement par eux ou conjointement par eux et par un ou plusieurs de leurs descendants; de même, lorsque le cohabitant légal survivant vient à la succession de son cohabitant légal en qualité d'héritier légal et, en outre, à tout autre titre, le droit sera, conformément à l'article 51 du Code, liquidé sur l'intégralité de ce qui est dévolu au taux fixé pour ce qui est recueilli entre époux. L'article 52-2 du Code s'appliquera également, mutatis mutandis, aux enfants adoptifs de cohabitants légaux. Les abattements prévus à l'article 54 du Code en faveur des conjoints survivants s'appliqueront aux cohabitants légaux survivants. Les articles 55bis et 60bis du Code ne s'appliqueront pas puisqu'ils sont particuliers à la Région flamande. La réduction pour enfant à charge prévue à l'article 56, alinéas 2 et 3, du Code, s'appliquera en faveur du cohabitant légal survivant.

Toutefois, l'exclusion, prévue à l'article 50 du Code, du taux du droit entre époux s'opérera entre cohabitants légaux qui n'ont ni enfants ni descendants communs, non pas s'ils sont divorcés ou séparés de corps, mais s'ils ne résident plus ensemble. En effet, suivant l'article 1476, § 2, du Code civil, la cohabitation légale ne prend fin que lorsqu'une des parties se marie ou décède ou lorsqu'il y est mis fin de commun accord ou unilatéralement par l'un des cohabitants. L'article 60quater proposé protège le cohabitant légal abandonné alors qu'il est sur le point de décéder et dans l'incapacité de dénoncer unilatéralement la déclaration de cohabitation.

Article 3

Cet article prévoit l'entrée en vigueur de l'ordonnance proposée dès la parution au *Moniteur belge* de l'ordonnance

— die overeenkomstig met de artikel 1475 tot 1479 van het Burgerlijk Wetboek een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd.

3. *Artikel 60quater: gelijkstelling van de wettelijk samenwonenden met echtgenoten*

De wettelijk samenwonenden zoals bepaald in artikel 60ter worden gelijkgesteld met de echtgenoten voor alles wat de tarieven en vrijstellingen bepaald in de hoofdstukken VI en VII betreft.

Daaruit volgt dat de tarieven die krachtens artikel 48 van toepassing zijn, die van tabel I of die van artikel 48-2 zijn indien het erfdeel verkregen door de langstlevende wettelijk samenwonende meer dan 10 miljoen bedraagt en bestaat uit activa die door de erflater of zijn wettelijk samenwonende beroepsmatig zijn geïnvesteerd in een bedrijf dat door hen of door hen samen met een of meer van hun afstammelingen persoonlijk wordt geëxploiteerd; ook wanneer de langstlevende wettelijk samenwonende als wettige erfgenaam en, bovendien, uit welken hoofde ook, tot de erfenis van zijn wettelijk samenwonende komt, zal het recht op al wat hem vervalt, overeenkomstig artikel 51 van het Wetboek, worden verrekend tegen het percentage bepaald voor wat tussen echtgenoten wordt verkregen. Artikel 52-2 van het Wetboek zal mutatis mutandis ook gelden voor adoptieve kinderen van wettelijk samenwonenden. De abattements ten gunste van de langstlevende echtgenoot, zoals bepaald in artikel 54 van het Wetboek, zullen van toepassing zijn op de langstlevende wettelijk samenwonenden. De artikelen 55bis en 60bis zijn niet van toepassing omdat zij uitsluitend gelden in het Vlaamse Gewest. De vermindering voor kinderen ten laste, zoals bepaald in artikel 56, tweede en derde lid, zal worden toegepast ten gunste van de langstlevende wettelijk samenwonende.

De uitsluiting van het percentage van het recht tussen echtgenoten, zoals bepaald in artikel 50 van het Wetboek, zal evenwel gelden voor wettelijk samenwonenden die geen gemene kinderen of afstammelingen hebben wanneer zij niet meer samenwonen, en niet wanneer zij uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn. Volgens artikel 1476, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, houdt de wettelijke samenwoning immers alleen op wanneer een van de partijen in het huwelijk treedt of overlijdt, of wanneer zij in onderlinge overeenstemming of eenzijdig door een van de samenwonenden wordt beëindigd. Het voorgestelde artikel 60quater beschermt de in de steek gelaten wettelijk samenwonende wanneer deze stervende is en in de onmogelijkheid verkeert eenzijdig aangifte te doen van de verklaring van wettelijke samenwoning.

Artikel 3

Dit artikel bepaalt dat de voorgestelde ordonnantie in werking treedt van zodra de ordonnantie en de wet tot

et de la loi instaurant la cohabitation légale, sans qu'il soit besoin d'attendre que le Roi ait fixé l'entrée en vigueur de celle-ci par arrêté délibéré au Conseil des Ministres. Il s'ensuit qu'entre la publication de la loi et son entrée en vigueur, l'ordonnance proposée s'appliquera sans tenir compte de l'article 1478, alinéas 2 et 3, relatif aux biens réputés en indivision ou réputés donnés au cohabitant légal survivant.

Françoise DUPUIS (F),
Anne-Sylvie MOUZON (F),
Mahfoudh ROMDHANI (F),
Willy DECOURTY (F)

invoering van de wettelijke samenwoning in het *Belgisch Staatsblad* worden bekendgemaakt zonder dat moet worden gewacht tot de Koning de datum van inwerkingtreding ervan heeft bepaald bij een in de ministerraad overlegd besluit. Hieruit volgt dat de voorgestelde ordonnantie, tussen de bekendmaking van de wet en de inwerkingtreding ervan, van toepassing zal zijn zonder dat rekening wordt gehouden met artikel 1478, tweede en derde lid, met betrekking tot de goederen die geacht worden in onverdeeldheid te zijn of gegeven te zijn aan de wettelijk samenwonende.

PROPOSITION D'ORDONNANCE

relative aux taux d'imposition et exonérations des droits de succession et de mutation par décès applicables aux cohabitants légaux

Article 1er

La présente ordonnance règle une matière visée à l'article 39 de la Constitution.

Article 2

Il est inséré au Livre Ier du Code des droits de succession, un chapitre VIIbis intitulé "Tarif des droits, exemptions et réductions applicables aux cohabitants légaux de la Région de Bruxelles-Capitale" et comprenant les articles 60ter et 60quater suivants :

"Article 60ter - Au sens du présent chapitre, il faut entendre par "cohabitants légaux" les couples avec ou sans enfants, domiciliés dans la Région de Bruxelles-Capitale qui ont fait une déclaration de cohabitation légale conformément aux articles 1475 à 1479 du Code civil, à l'exclusion des couples formés entre frères ou sœurs, entre oncle et neveu ou nièce, entre tante et neveu ou nièce, entre père et fils ou fille et entre mère et fils ou fille.

Article 60quater - Pour l'application des chapitres VI et VII, les cohabitants légaux sont assimilés aux époux. Toutefois, pour l'application de l'article 50, alinéa 1er, il y a lieu de lire "les cohabitants légaux ne résident plus ensemble" au lieu de "les conjoints sont divorcés ou séparés de corps".

Article 3

La présente ordonnance entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*, à condition que soit déjà publiée la loi instaurant la cohabitation légale. A défaut, la présente ordonnance entre en vigueur le jour où la loi instaurant la cohabitation légale est publiée au *Moniteur belge*.

Françoise DUPUIS (F),
Anne-Sylvie MOUZON (F),
Mahfoudh ROMDHANI (F),
Willy DECOURTY (F)

VOORSTEL VAN ORDONNANTIE

betreffende de aanslagvoeten en de vrijstellingen van successierechten en het recht van overgang bij overlijden die toepasbaar zijn op de wettelijk samenwonenden

Artikel 1

Deze ordonnantie regelt een aangelegenheid bedoeld in artikel 39 van de Grondwet.

Artikel 2

In Boek I van het Wetboek der Successierechten wordt een hoofdstuk VIIbis ingevoerd met als titel "Tarief van de rechten, vrijstellingen en verminderingen die van toepassing zijn op wettelijk samenwonenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest", dat de volgende artikelen 60ter en 60quater omvat:

"Artikel 60ter - In de zin van dit hoofdstuk wordt verstaan onder "wettelijk samenwonenden" de koppels met of zonder kinderen die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woonachtig zijn en die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd overeenkomstig de artikelen 1475 tot 1479 van het Burgerlijk Wetboek, met uitsluiting van koppels die bestaan uit broers of zusters, uit oom en neef of nicht, uit tante en neef of nicht, uit vader en zoon of dochter en uit moeder en zoon of dochter.

Artikel 60quater - Voor de toepassing van de hoofdstukken VI en VII, worden de wettelijk samenwonenden gelijkgesteld met de echtgenoten. Voor de toepassing van artikel 50, eerste lid, leze men echter "wanneer de echtgenoten niet meer samenwonen" in plaats van "wanneer de echtgenoten uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn".

Artikel 3

Deze ordonnantie treedt in werking de dag waarop zij in het *Belgisch Staatsblad* wordt bekendgemaakt, op voorwaarde dat de wet tot invoering van de wettelijke samenwoning reeds is bekendgemaakt. Indien dit niet het geval is, treedt deze ordonnantie in werking de dag waarop de wet tot invoering van de wettelijke samenwoning in het *Belgisch Staatsblad* wordt bekendgemaakt.

0598/0690
I.P.M. COLOR PRINTING
☎02/218.68.00